

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 198/2021 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Lausunto

Valiokunta on 18.11.2021 pyytänyt asiasta perustuslakivaliokunnan lausunnon:
- perustuslakivaliokunta PeVL 6/2022 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Elise Pekkala, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Patrik Tötterman, työ- ja elinkeinoministeriö
- esittelijäneuvos, OTL, VT Mikko Sarja, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- finanssineuvos Jukka Mattila, valtiovarainministeriö
- opetusneuvos Tiina Polo, opetus- ja kulttuuriministeriö
- neuvotteleva virkamies Susanna Rahkonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Joni Rehunen, sosiaali- ja terveysministeriö
- juristi Heidi Giss-Hannikainen, Kansaneläkelaitos
- ylitarkastaja Jussi Aaltonen, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- yksikön päällikkö Raisa Erma, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- kehittämisjohtaja Olli Päärnilä, KEHA-keskus
- palvelujohtaja Sirpa Lukkala, Uudenmaan TE-toimisto
- johtaja Salla Toppinen-Tanner, Työterveyslaitos
- projektikoordinaattori Jari Lindström, Suomen Kuntaliitto
- toimitusjohtaja Soile Kuitunen, Kuntoutussäätiö
- kehittäispäällikkö Jukka Lindberg, Vates-säätiö
- toimitusjohtaja Veli-Matti Lamppu, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry
- toiminnanjohtaja Herttaliisa Tuure, Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
- työllisyyden asiantuntija Simo Klem, Kehitysvammaliitto ry
- lakiasiainjohtaja Jussi-Pekka Rantanen, Keva

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

- erityisasiantuntija Päivi Kiiskinen, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- toiminnanjohtaja Jukka Haapakoski, Työttömien Keskusjärjestö ry
- professori Kirsi-Maria Halonen
- lääketieteen tohtori Raija Kerätär
- valtiotieteiden maisteri, tutkija Juha Klemelä
- professori Toomas Kotkas
- oikeustieteen tohtori Jaana Paanetoja

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- Joensuun kaupunki
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- STTK ry
- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Autismiliitto ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä, ruotsiksi Jobbkanalen Ab. Lisäksi muutettaisiin työttömyysturvalakia ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia. Esitys liittyy pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman tavoitteeseen saavuttaa 75 prosentin työllisyysaste.

Esityksessä ehdotetaan, että Suomeen perustetaan uusi, valtion kokonaan omistama yhtiö, jonka tarkoituksena on työllistää heikossa työmarkkinatilanteessa olevia osatyökykyisiä. Tavoitteena on tukea heidän siirtymistään edelleen avoimille työmarkkinoille.

Esityksessä ehdotetaan, että työ- ja elinkeinotoimisto ohjaisi keskitetysti osatyökykyisiä Työkanava Oy:n palvelukseen viimesijaisena vaihtoehtona silloin, kun työllistyminen ei muutoin ole mahdollista.

Työkanava Oy:n omistajaohjauksesta vastaisi työ- ja elinkeinoministeriö. Eduskunta voisi talousarviossa määrärahasta päättäessään asettaa yhtiön työllistettäville osatyökykyisille määrä- ja kohdennustavoitteita. Yhtiön toiminta ei saisi vääristää kilpailua avoimilla markkinoilla. Kilpailullisuuden ja markkinaehtoisuuden varmistamiseksi yhtiöllä olisi erillinen neuvottelukunta.

Työkanava Oy:n toiminta rahoitettaisiin osoittamalla sille valtion talousarviossa 20 miljoonan euron peruspääoma Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen Suomelle kohdenne-

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

tuista varoista. Lisäksi yhtiölle annettaisiin 10 miljoonan euron vuotuinen määräraha, jolla tavoitellaan 1 000 henkilön työllistymistä.

Työttömyysturvalakiin sekä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettuun lakiin tehtäisiin säädettävästä uudesta laista johtuvat lisäykset työttömyysturvalain 2 a luvun soveltamisesta heikossa työmarkkina-asemassa oleviin työnhakijoihin ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvun 1 § mukaisen asiakastietojärjestelmän käyttämiseen.

Esitys liittyy valtion vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Suomen perustetaan uusi, valtion kokonaan omistama yhtiö (Työkanava Oy), jonka tarkoituksena on työllistää haastavassa työmarkkinatilanteessa olevia osatyökykyisiä. Tavoitteena on tukea osatyökykyisten työstä-työhön siirtymistä edelleen avoimille työmarkkinoille. Ehdotus pohjautuu selvitykseen Ruotsin osatyökykyisiä työllistävästä Samhall-mallista. Esityksen tavoitteena on myös edistää vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Esityksessä ehdotetaan, että viranomainen eli yksi työ- ja elinkeinotoimisto ohjaa keskitetysti osatyökykyisiä Työkanava Oy:n palvelukseen. Työ yhtiössä on osatyökykyisille viimesijainen vaihtoehto silloin, kun työllistyminen ei muutoin ole mahdollista. Yhtiön työllistettäväksi on tarkoitus osoittaa sellaisia osatyökykyisiä, joiden mahdollisuudet sopivan työn saamiseen ovat olennaisesti vähentyneet asianmukaisesti todetun sairauden tai vamman vuoksi. Edellytyksenä on myös, että henkilö on itse halukas työllistymään, mutta työllistyminen ei ole erilaisista tukitoimista huolimatta onnistunut tai muuten on ilmeistä, että tarjolla olevilla palveluilla ei kyetä merkittävästi lisäämään henkilön mahdollisuuksia työllistyä.

Työkanava Oy:n tarjoaman työn on tarkoitus parantaa osatyökykyisten osaamista sekä työmarkkinavalmiuksia. Työntekijä palkataan esityksen mukaan suoraan yhtiön palvelukseen työsuhteeseen. Henkilön palkkaus ja muut työehdot määräytyvät työlainsäädännön ja sovellettavan työehtosopimuksen mukaisesti. Yhtiön asiakkaita voivat olla esimerkiksi yritykset ja muut yksityiset toimijat sekä julkisen sektorin virastot, liikelaitokset ja yhtiöt. Yhtiön tulee hakea työpaikkoja erilaisille osatyökykyisten ryhmille ja huomioida esimerkiksi ruotsinkieliset, viittomakieliset ja saamenkieliset työllistettävät.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää esitystä tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisena ja kannattaa siinä esitettyjä tavoitteita, kuten osatyökykyisten työstä-työhön siirtymistä avoimille työmarkkinoille, korostaen kuitenkin samalla, että on tärkeätä seurata tavoitteiden toteutumista käy-

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

tännössä. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä jäljempänä esitettävien muutoksin ja huomioin.

Työkanava Oy:n liiketoiminta sekä kilpailu- ja valtioneuvoston sääntelyn huomioiminen

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuulemisissa useampi taho kiinnitti huomiota Työkanava Oy:n liiketoiminnan mahdollisesti aiheuttamiin kilpailuhaittoihin. Valiokunta toteaa, että yhtiötä koskevan ensimmäisen lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin mukaan Työkanava Oy:n toimintaa on harjoitettava siten, ettei sen toiminta vääristä kilpailua. Kyseisessä lainkohdassa säädetään myös, että yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista, sekä mainitaan, että Työkanava Oy on yhtiö, joka tuottaa Euroopan unionin valtioneuvoston sääntelyssä tarkoitettuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin tarkoitettuja palveluita. Yhtiöön sovelletaan myös kilpailulakia (948/2011) sekä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (1397/2016).

Ensimmäisen lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentin mukaan yhtiölle nimitetään neuvottelukunta, jonka tehtävänä on antaa yhtiölle suosituksia 3 §:ssä tarkoitetun markkinaehtoisen hinnoittelun, markkinaosuuden sekä muiden kilpailullisuuteen liittyvien seikkojen toteuttamisesta. Valiokunta pitää tärkeänä, että edellä mainittujen tavoitteiden toteutumista yhtiön käytännön toiminnassa seurataan tarkasti.

Julkinen hallintotehtävä

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pyysi perustuslakivaliokunnalta lausuntoa hallituksen esityksen perustuslainmukaisuudesta, koska esityksen käsittelyn yhteydessä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tietoon saatettiin epäselvyyksiä esityksen perustuslainmukaisuudesta erityisesti perustuslain 21 ja 124 §:n osalta. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan (PeVL 6/2022 vp) Työkanava Oy:lle säädettävien tehtävien varsinaisen luonteen ja siitä syystä myös niiden suhteen perustuslain 124 §:n sääntelyyn jäävän hallituksen esityksen perusteella huomattavan epäselväksi. Osatyökykyisten työllistymistä ei ole hallituksen esityksessä ehdotettu säädettäväksi osaksi julkista työvoimapalvelua, eikä julkiselle vallalle säädetä velvollisuutta huolehtia osatyökykyisten työllistymisestä. Työkanava Oy:lle säädettäviä tehtäviä voidaan myös yleisesti merkittävältä osin luonnehtia yksityisoikeudellisiksi. Yhtiön työllistämät henkilöt ovat esityksen mukaan tavallisessa työsuhteessa Työkanava Oy:öön ja heihin sovelletaan normaalia työlainsäädäntöä.

Perustuslakivaliokunta toteaa, että yhtiöllä on eräitä tehtäviä, joita ei tyypillisesti voida pitää julkisina hallintotehtävinä, kiinnittäen kuitenkin samalla huomiota siihen, että Työkanava Oy:lle säädettävissä tehtävissä on tunnistettavissa myös perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuun julkiseen hallintotehtävään liittyviä piirteitä. Yhtiön tulee toimia tuloksellisesti, mutta sen tavoitteena ei ole tuottaa liikevoittoa. Työkanava Oy:lle säädettävät tehtävät liittyvät julkiselle vallalle perustus-

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

lain 18 §:n 2 momentissa säädettyihin velvoitteisiin, ja ne myös lähenevät tietyiltä osin työ- ja elinkeinotoimistolle säädettyjä viranomaistehtäviä. Työkanava Oy myös käyttää itsenäistä päätöksentekovaltaa valitessaan työllistettävät henkilöt työ- ja elinkeinotoimiston sille osoittamista työnhakijoista. Yhtiön toiminnassa on siten hallituksen esityksen perustelujen mukaan keskeistä lakisääteisten työllistämistehtävien toteuttamiseksi valita todennäköisesti melko laajasta ryhmästä yksittäisiin työtehtäviin työllistettävät työnhakijat, jotka ovat rajoitetusti työkykyisiä. Edellä mainitun perusteella perustuslakivaliokunta toteaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossa yhtiön päätöksillä olevan käytännössä yksilöiden oikeutta ja etua koskevia vaihtokutsia.

Säätämisyjärjestysperusteluiden mukaan tarkoitus on, että julkisen hallintotehtävän luonteisista toiminnoista huolehtii työ- ja elinkeinotoimisto eli viranomainen, ei Työkanava Oy. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan sääntelyä on tämän tarkoituksen saavuttamiseksi selkeytettävä suhteessa perustuslain 124 §:ään merkittävästi. Tämän johdosta työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa, että ensimmäisen lakiehdotuksen 4 §:n 1 momenttia muutetaan jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvatulla tavalla siten, että Työkanava Oy:n tehtävistä poistetaan kokonaan oikeus valita yhtiöön työllistettävät henkilöt.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossa huomiota myös siihen, että esityksessä ei ehdoteta säädetäväksi Työkanava Oy:n työntekijöiden valintaa rajaavista kriteereistä. Valintakriteerien ja -menettelyn perusteiden täsmällinen määrittelyminen laissa on perustuslakivaliokunnan mielestä merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentissa säädetyn lailla säätämisen vaatimuksen, osatyökykyisten keskinäisen yhdenvertaisuuden ja myös oikeusturvan kannalta. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa tämän johdosta sääntelyn täsmentämistä ensimmäisen lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentissa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvatulla tavalla.

TE-toimiston osoittamispäätös ja oikeusturva

Työ- ja elinkeinotoimisto osoittaa Työkanava Oy:lle julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitettuja työttömiä työnhakijoita. Hallituksen esityksessä ei ole arvioitu nimenomaisesti työ- ja elinkeinotoimiston suorittaman osoittamisen oikeudellista luonnetta eikä ehdotetun säännöksen suhdetta perustuslain 21 §:n oikeusturvaa koskevaan sääntelyyn. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että sen saaman selvityksen mukaan tarkoituksena kuitenkin on, ettei työ- ja elinkeinotoimiston asiakasrekisteriin tekemässä osoittamista koskevassa merkinnässä ole kyse varsinaisesta päätöksestä.

Perustuslakivaliokunta on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia koskevassa lausunnossa todennut, että työ- ja elinkeinoviranomaisen palvelun tarjoamista koskeva yksilöä koskeva ratkaisu, toisin kuin itse palvelutoiminta ja sen järjestäminen, on sellainen viranomaisen päätös, josta saa lähtökohtaisesti valittaa (PeVL 32/2012 vp). Perustuslakivaliokunta piti kuitenkin ratkaisuja, jotka koskevat ammatinvalinta- ja uraohjausta, valmennusta, kokeilua, asiantuntija-arvioita ja asiantuntijapalveluita yrityksille, sellaisina, jotka voitiin sisällyttää muutoshakukieltojen piiriin, koska päätökset ovat kuitenkin riippuvaisia viranomaisen harkinnasta ja toimintaan osoitetuista määrärahoista.

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

Perustuslakivaliokunta pitää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossa selvänä, että nyt käsiteltävän 1. lakiehdotuksen 4 §:ssä tarkoitettua osoittamista on pidettävä perustuslain 21 §:ssä tarkoitettuna päätöksenä. Jos muutoksenhakua osoittamista koskevasta päätöksestä on tarkoitus rajoittaa, on tästä perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain 21 §:n vuoksi säädettävä nimenomaisesti lailla. Edellä mainitun perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvattuja muutoksia julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 12 §:ään sekä 14 luvun 1 §:ään.

VALIOKUNNAN YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä

4 §. Työkanava Oy:n toiminnan kohdistuminen. Edellä yleisperusteluissa kuvatun perustuslakivaliokunnan edellyttämän perustuslain 124 §:ään liittyvän sääntelyn selkeyttämistarpeen johdosta työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa, että Työkanava Oy:n tehtävistä poistetaan kokonaan oikeus valita yhtiöön työllistettävät henkilöt siten, että 4 §:n 1 momenttia täydennetään toteamalla, että työ- ja elinkeinotoimisto osoittaa yhtiölle vain yhtiössä kulloinkin avoimena olevia työpaikkoja vastaavan määrän työnhakijoita.

Osatyökykyisten valintaperusteisiin liittyvien valintakriteerien ja -menettelyn täsmällisemmäksi määrittelemiseksi laissa valiokunta ehdottaa 4 §:n 1 momentin täydentämistä toteamalla, että sairaus tai vamma voidaan osoittaa lääkärin antamalla todistuksella tai muulla lääketieteellisellä lausunnolla, josta ilmenee vamman tai sairauden vaikutus henkilön kykyyn suoriutua työtehtävistä, sekä muut terveydentilaan liittyvät seikat, joista ilmenee henkilön työ- ja toimintakyky sekä sairauden tai vamman haittaavuuden kesto. Lisäksi valiokunta ehdottaa todettavaksi, että viimesijaisuuden arvioinnissa voidaan huomioida henkilön koulutus, työhistoria ja muu aikaisempi toiminta, ikä, asuinpaikka ja muut näihin rinnastettavat seikat, joilla on vaikutusta henkilön työllistymismahdollisuuksiin.

8 §. Voimaantulo. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan saaman selvityksen mukaan lain on tarkoitus tulla voimaan heinäkuun 2022 alussa. Yhtiön toiminnan käytännön järjestelyjä silmällä pitäen valiokunta ehdottaa, että 8 §:ään lisätään selvyyden vuoksi maininta, jonka mukaan toimenpiteisiin lain 6 §:ssä tarkoitettujen toimielinten nimittämiseksi voidaan ryhtyä jo ennen lain voimaantuloa.

2. Laki työttömyysturvalain 2 a luvun muuttamisesta

2 a luku. Työvoimapolitiisesti moitittava menettely

15 §. Tämän luvun poikkeava soveltaminen heikossa työmarkkina-asemassa oleviin työnhakijoihin. Valiokunta ehdottaa lakitekniisiä korjauksia pykälän 2 momenttiin.

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

3. Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvun 1 §:n muuttamisesta

Muutoslain nimike. Valiokunta ehdottaa teknistä korjausta muutoslain nimikkeeseen jäljempänä ehdotettavien muutosten johdosta.

2 luku. Työnhakijan palveluprosessi (Uusi)

12 §. Työllistymissuunnitelman sisältö. Edellä yleisperusteluissa kuvattujen perustuslaki-valiokunnan perustuslain 21 §:ään liittyvien huomioiden johdosta työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa, että 2 luvun 12 §:n 1 momenttiin tehdään lisäys siten, että mikäli työnhakija on ilmoittanut halukkuudestaan työllistyä Työkanava Oy:n palvelukseen, tulee työ- ja elinkeinotoimiston tehdä työllistymissuunnitelmaan sisällytettävä päätös siitä, täyttääkö henkilö Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n mukaiset edellytykset.

3 luku. Työnvälitys (Uusi)

7 §. Työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättäminen. Hallituksen esityksen HE 167/2021 vp (TyVM 17/2021 vp, EV 212/2021 vp) myötä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia on muutettu nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen antamisen jälkeen. Nyt käsiteltävän hallituksen esityksen mukaan (s. 91) Työkanava Oy:n palveluksessa olevilla ei ole niin sanottua määrällistä työnhakuvelvollisuutta. Valiokunta ehdottaa tämän huomioimista lisäämällä 3 luvun 7 §:n 1 momenttiin uuden 7 kohdan, jossa todetaan, että työnhakuvelvollisuutta ei aseteta, jos työnhakija on työllistetty Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetussa laissa tarkoitettuun yhtiöön mainitun lain 4 §:n 1 momentin nojalla.

14 luku. Muutoksenhaku (Uusi)

1 §. Oikaisuvaatimus ja valitus. Työ- ja elinkeinotoimiston arvio henkilön osatyökykyisyydestä sisältää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan saaman selvityksen mukaan sellaisia ratkaisuja, jotka koskevat ammatinvalinta- ja uraohjausta, valmennusta ja asiantuntija-arviointeja, joihin perustuslakivaliokunta viittaa edellä yleisperusteluissakin mainitussa lausunnossaan (PeVL 32/2012 vp). Työkanava Osakeyhtiön työllistymistä koskevat työ- ja elinkeinotoimiston päätökset ovat käytännössä riippuvaisia viranomaisen harkinnasta ja toimintaan osoitetuista määrärahoista. Työelämä ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa tämän johdosta, että 14 luvun 1 §:n 3 momenttiin lisätään uusi 6 kohta valitusoikeuden rajaamisesta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 198/2021 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Työkanava Oy:n yhtiömuoto ja omistajaohjaus

Työkanava Oy, ruotsiksi Jobbkanalen Ab, on valtion omistuksessa ja hallinnassa oleva osakeyhtiö. Yhtiö kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan ja työ- ja elinkeinoministeriö vastaa yhtiön omistajaohjauksesta.

2 §

Työkanava Oy:n tehtävät ja toimiala

Työkanava Oy:n tehtävänä on edistää osatyökykyisten henkilöiden työllistymistä ja tukea osatyökykyisten siirtymistä edelleen avoimille työmarkkinoille.

Työkanava Oy harjoittaa osatyökykyisten työllistämiseen soveltuvaa palvelutoimintaa. Työkanava Oy voi myös harjoittaa yhtiön tehtäviin nähden vähäriskistä tuotannollista toimintaa. Yhtiöllä voi olla tehtävänsä toteuttamiseksi tytäryhtiöitä. Jos tytäryhtiön osakkeiden arvo on huomattava tai jos tytäryhtiön ja Työkanava Oy:n suhdetta on muuten pidettävä merkittävänä taikka jos tytäryhtiö harjoittaa uutta palvelutoimintaa tarvitaan tytäryhtiön perustamiseen sekä tytäryhtiön osakkeiden hankintaan ja luovutukseen valtioneuvoston lupa. Työkanava Oy ei saa antaa tytäryhtiölleen konserniavustusta.

Yhtiön tulee toimia tuloksellisesti, mutta sen tavoitteena ei ole tuottaa liikevoittoa. Toiminnassa ja yhtiölle asetettavissa tulostavoitteissa huomioidaan tässä laissa säädetyt ja valtion talousarviossa täsmennetyt yhteiskunnalliset velvoitteet ja ehdot.

3 §

Kilpailu- ja valtiontukisäätelyn huomioiminen

Työkanava Oy:n toimintaa on harjoitettava siten, ettei sen toiminta vääristä kilpailua. Yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista. Työkanava Oy on yhtiö, joka

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

tuottaa Euroopan Unionin valtioneuvoston päätöksessä tarkoitettuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin tarkoitettuja palveluja. Yhtiöön sovelletaan myös kilpailulakia (948/2011) ja julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (1397/2016).

Työ- ja elinkeinoministeriön päätöksellä voidaan antaa tarkempia määräyksiä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan määräysten soveltamisesta tietyille yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille korvauksena julkisista palveluista myönnettävään valtiontukeen annetussa komission päätöksessä 2012/21/EU edellytetyn toimeksiannon ja laskelman laatimisesta sekä raportoinnista.

4 §

Työkanava Oy:n toiminnan kohdistuminen

Työkanava Oy työllistää vain työ- ja elinkeinotoimiston sille palvelukseen ~~ehdolle~~ osoittamia työnhakijoita. Työ- ja elinkeinotoimisto osoittaa yhtiölle **avoinna olevia työpaikkoja vastaavan määrän** julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettuja työttömiä työnhakijoita, joiden mahdollisuudet sopivan työn saamiseen ovat olennaisesti vähentyneet **asianmukaisesti todetun** sairauden tai vamman vuoksi. Lisäksi edellytetään, että henkilöt ovat halukkaita työllistymään, mutta työllistyminen ei ole työllistymisedellytyksiä parantavista palveluista huolimatta onnistunut tai muuten on ilmeistä, ettei näillä palveluilla voida arviointihetkellä merkittävästi lisätä henkilön työllistymismahdollisuuksia ja että työllistyminen muun työnantajan palvelukseen on epätodennäköistä. **Sairaus tai vamma voidaan osoittaa lääkärin antamalla todistuksella tai muulla lääketieteellisellä lausunnolla, josta ilmenee vamman tai sairauden vaikutus työtehtävien suorittamiseen sekä muut terveydentilaan liittyvät seikat, joista ilmenee henkilön työ- ja toimintakyky sekä sairauden tai vamman haittaavuuden kesto. Viimesijaisuuden arvioinnissa voidaan huomioida henkilön koulutus, työhistoria ja muu aikaisempi toiminta, ikä, asuinpaikka ja muut näihin rinnastettavat seikat, joilla on vaikutusta henkilön työllistymismahdollisuuksiin.**

Työkanava Oy:n koko henkilöstön palvelussuhde on työsopimussuhde.

5 §

Työkanava Oy:n ohjaus

Eduskunnan päätettyä valtion talousarviosta työ- ja elinkeinoministeriö päättää Työkanava Oy:n tarkemmista palvelutavoitteista, muista toimintatavoitteista sekä tulostavoitteesta. Tulostavoite on asetettava niin, että Työkanava Oy voi saavuttaa sille tässä laissa säädetty palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet liiketaloudellisesti kannattavasti.

Työkanava Oy:n on annettava työ- ja elinkeinoministeriölle sen pyynnöstä yhtiön omistajaohjauksen ja valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot.

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

6 §

Työkanava Oy:n organisaatio

Työkanava Oy:llä on hallitus ja toimitusjohtaja sekä neuvottelukunta. Yhtiöllä voi olla muita yksiköitä ja toimintoja sen mukaan, mitä yhtiöjärjestyksessä määrätään.

Työkanava Oy:n hallituksessa on vähintään kuusi ja enintään kahdeksan jäsentä. Hallituksen jäsenet nimitetään enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan ja yksi jäsenistä määrätään puheenjohtajaksi ja yksi varapuheenjohtajaksi. Työkanava Oy:n toimitusjohtaja ei voi toimia hallituksen jäsenenä.

Työ- ja elinkeinoministeriö nimittää Työkanava Oy:lle neuvottelukunnan, jonka tehtävänä on antaa yhtiölle suosituksia 3 §:ssä tarkoitetun markkinaehtoisen hinnoittelun, markkinaosuuden sekä muiden kilpailullisuuteen liittyvien seikkojen toteuttamisesta.

7 §

Työkanava Oy:n rahoitus

Työkanava Oy:llä on peruspääoma ja sen tehtävien hoito rahoitetaan vuosittain valtion talousarviossa annettavalla avustuksella sekä yhtiön palvelujen myynnistä saatavilla tuotoilla.

8 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä toimenpiteisiin 6 §:ssä tarkoitettujen toimielinten nimittämiseksi.

2.

Laki

työttömyysturvalain 2 a luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään työttömyysturvalain (1290/2002) 2 a lukuun uusi 15 § seuraavasti:

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

2 a luku

Työvoimapolitiittisesti moitittava menettely

15 §

Tämän luvun poikkeava soveltaminen heikossa työmarkkina-asemassa oleviin työnhakijoihin

Siltä osin, kuin on kyse työstä valtion omistaman heikossa työmarkkina-asemassa oleville työmahdollisuuksia tarjoavan yrityksen palveluksessa, Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (/) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettussa heikossa työmarkkina-asemassa olevan työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta ei sovelleta, mitä 1 §:ssä säädetään työstä eroamisesta ja erottamisesta sekä 4 §:ssä työstä kieltäytymisestä.

Siltä osin, kuin työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa on sovittu haikutumisesta valtion omistaman heikossa työmarkkina-asemassa oleville työmahdollisuuksia tarjoavan yrityksen palvelukseen, Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (/) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettussa heikossa työmarkkina-asemassa olevan työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta ei sovelleta, mitä 9 §:n 1 momentin 5 kohdassa säädetään suunnitelman toteuttamisen laiminlyönnistä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

3.

Laki

julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain ~~13 luvun 1 §:n~~ muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 2 luvun 12 §:n 1 momentti, 3 luvun 7 §:n 1 momentin 6 kohta, 13 luvun 1 §:n 1 momentti ja 14 luvun 1 §:n 3 momentin 4 ja 5 kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 12 §:n 1 momentti ja 3 luvun 7 §:n 1 momentin 6 kohta laissa 1379/2021, 13 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 447/2020 ja 14 luvun 1 §:n 3 momentin 4 ja 5 kohta laissa 1456/2016, sekä

lisätään 3 luvun 7 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1379/2021, uusi 7 kohta ja 14 luvun 1 §:n 3 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1456/2016 ja 422/2021, uusi 6 kohta seuraavasti:

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

2 luku (Uusi)

Työnhakijan palveluprosessi

12 §

Työllistymissuunnitelman sisältö

Työllistymissuunnitelmaan sisällytetään työnhakuvelvollisuus ja muita työnhakuun tai yritystoiminnan kehittämiseen liittyviä toimia, joiden tavoitteena on työnhakijan nopea työllistyminen avoimille työmarkkinoille. Lisäksi työllistymissuunnitelmaan sisällytetään tarvittaessa työnhakijan palvelutarpeen mukaisia julkisia työvoima- ja yrityspalveluja sekä muita työnhakijan osaaamista, työmarkkinavalmiuksia sekä työ- ja toimintakykyä lisääviä palveluja ja työnhakuun tai yritystoiminnan kehittämiseen sekä työllistymiseen vaikuttavan työ- ja toimintakyvyn tai terveydentilan selvittämiseen liittyviä toimia. Tarvittaessa työllistymissuunnitelmaan sisällytetään työ- ja elinkeinotoimiston päätös siitä, täyttääkö henkilö Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (/) 4 §:n mukaiset edellytykset yhtiöön työllistämiseksi.

3 luku (Uusi)

Työnvälitys

7 §

Työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättäminen

Työnhakuvelvollisuutta ei aseteta, jos:

- 6) työnhakijan työttömyys päättyy taikka hän aloittaa varusmies- tai siviilipalveluksen tai perhevapaan kuukauden kuluessa; työnhakuvelvollisuus jätetään asettamatta sen tarkastelujakson osalta, jonka aikana työttömyys päättyy taikka varusmies- tai siviilipalvelus tai perhevapaa alkaa;
 - 7) työnhakija on työllistetty Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetussa laissa tarkoitettuun yhtiöön mainitun lain 4 §:n 1 momentin nojalla.
-

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

13 luku

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmä

1 §

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmä

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmää käytetään julkisen työvoima- ja yrityspalvelun järjestämiseen ja tuottamiseen sekä kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa, työttömyysturvallaissa, vuorotteluvapaalaissa, kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetussa laissa (~~---~~) työ- ja elinkeinotoimistolle tai työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskukselle säädettyjen tehtävien hoitamiseen ja sosiaalisista yrityksistä annetussa laissa työ- ja elinkeinoministeriölle säädettyjen tehtävien hoitamiseen.

14 luku (Uusi)

Muutoksenhaku

1 §

Oikaisuvaatimus ja valitus

Päätökseen ei saa vaatia oikaisua eikä siitä saa valittaa, jos:

- 4) päätös koskee yritystoiminnan kehittämispalvelujen tarjoamatta jättämistä; ~~tai~~
 - 5) päätös koskee tuen, etuuden tai korvauksen epäämistä määrärahasyistä; ~~tai~~
 - 6) päätös koskee Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:ssä tarkoitettuja työllistämisedellytysten täyttymättä jäämistä.
-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

Helsingissä 3.3.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Aino-Kaisa Pekonen vas
varapuheenjohtaja Katja Taimela sd
jäsen Kim Berg sd
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Jukka Mäkynen ps
jäsen Anders Norrback r
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Ruut Sjöblom kok
jäsen Riikka Slunga-Poutsalo ps
jäsen Sofia Virta vihr
varajäsen Jari Myllykoski vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Miika Suves

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp Vastalause

Vastalause

Perustelut

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kannattaa osatyökykyisten työllisyyden edistämistä. Asiantuntijakuulemisten perusteella on kuitenkin nähtävissä, että Työkanava Oy:n perustamiseen liittyy merkittäviä riskejä suhteessa nykyisen välityömarkkinan toimintaan. Sen sijaan, että esitys vahvistaisi nykyisten välityömarkkinoiden toimintaa, se uhkaa heikentää nykyisten toimijoiden asemaa tai jopa syrjäyttää ne ja avata mahdollisuuden ns. kermankuorintaan. Ehdotetun yhtiön toimintalogiikka jää myös epäselväksi: yhtäältä sen tarkoituksena ei ole tuottaa voittoa, mutta toisaalta siltä edellytetään liiketaloudellista kannattavuutta. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo muun muassa Kuntaliiton esittämän selvityksen perusteella, että vähempiriskinen ja kustannustehokkaampi vaihtoehto työllisyysmäärärahojen käyttämiseksi olisi käyttää ne nykyisten osatyökykyisten ja vammaisten työllistämiseen tähtäävien kolmannen sektorin toimijoiden toimintaedellytysten vahvistamiseen.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää nykyisten työllistymistä edistävien järjestöjen ja muiden välimarkkinatoimijoiden tekemää työtä yhteiskunnallisesti merkittävänä. On tärkeää, että henkilöille, jotka eivät kykene työllistymään omin avuin, on tarjolla palveluita ja tukea. Tarvetta näille palveluille on koko maassa, ja niitä toteuttaa kymmeniä toimijoita, jotka ovat asiantuntijoita omalla alueellaan. Olisi järjetöntä kaataa nämä toimijat valtion tuella ja samalla menettää hyvät ja jo nykyisellään toimivat palvelut sekä alueellinen asiantuntemus, koska on selvää, että Työkanava Oy:llä ei ole riittäviä resursseja tarjota palveluita yhtäläisesti koko maassa. Nykyisten palvelujen, kuten työhönvalmennuksen, osalta keskeinen puute on tällä hetkellä riittämätön resursointi, mistä syystä palveluita ei voida tarjota kaikille niitä tarvitseville. Resurssien keskittäminen yhdelle toimijalle lisäisi alueellista epätasa-arvoa ja heikentäisi pienten paikkakuntien osatyökykyisille tarjolla olevia palveluita. On selvää, että yhtälö, jossa Työkanava Oy:n tavoite on työllistää kaikkein vaikeimmassa asemassa olevia työttömiä, se ei saa vääristää markkinoita, ei saa tuottaa voittoa eikä sitä saa subventoida, on käytännössä mahdoton. Vaikka Työkanavan toiminta ei saisi häiritä markkinoita, niin siltä ei tulla välttymään. Yritysmuotoinen toimija on kaukana optimaalisesta ratkaisusta nykyisten ongelmien ja puutteiden korjaamiseksi.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että Kuntaliiton esiin nostama huoli rahoituksen kestävydestä ja sen riittävydestä on varsin aiheellinen. Jo nollatuloksen saavuttaminen vaatii osaaamista sekä johtamiselta ja markkinomiselta. Tarvitaan kysyntää, jotta päästään nollatulokseen. Lisäksi on todennäköistä, että Työkanava tulee toimimaan samoilla toimialoilla ja samalla toimikentällä kuin monet kolmannen sektorin toimijat ja palveluntuottajat sekä tekemään päällekkäistä työtä nykyisten säätiömuotoisten toimijoiden kanssa. Tästä seuraa suurella todennäköisyydellä se, että Työkanava voi aiheuttaa haittaa kolmannen sektorin toiminnalle ja jopa johtaa sen alasajoon.

Osatyökykyisten henkilöiden palveluiden keskittäminen yhdelle toimijalle johtaa todennäköisesti myös tilanteeseen, jossa tarjolla oleva palveluvalikoima on suppeampi ja yksilökohtaisesti räätälöityä palvelua on nykyistä heikommin saatavilla. Työkanavalle esitetty rahoitus ei riitä esimerkiksi yksilöllisiin tarpeisiin vastaavien valmennuspalveluiden järjestämiseen osatyökykyis-

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp
Vastalause

ten työllisyyden parantamiseksi. Mikäli Työkanava kuitenkin perustetaan, olisi perusteltua muun muassa Suomen Yrittäjien esittämistä syistä rajoittaa sen toimialaa siten, että se keskittyisi vain työvoiman välittämiseen ja vuokraamiseen, jotta siitä ei tulisi markkinahäiriikköä. Monet yhtiön sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin hyvin soveltuvat toimialat ovat tälläkin hetkellä hyvin kilpailtuja ja taloudellisilta marginaaleiltaan pieniä. Työkanavan toimiminen merkittävästi kilpailluilla markkinoilla olisi vaikea toteuttaa käytännössä ja voisi johtaa esimerkiksi nykyisten työpaikkojen häviämiseen matalasti koulutetuilta aloilta. Samoin epäselväksi jää, millaisia työsuhteita Työkanavan olisi tarkoitus tarjota: jos on nollatuntisopimuksia ja työntekijä kutsutaan töihin silloin, kun töitä sattuu olemaan tarjolla, ongelmaksi muodostuu se, ettei uusia työntekijöitä voida palkata ennen kuin vanhoille työntekijöille on tarjottu lisätöitä.

Keskeinen kysymys tavoitteiden saavuttamisen kannalta on joka tapauksessa rahoitus. Jos Työkanavan kautta työllistettävät henkilöt eivät siirry melko nopeaan tahtiin muiden toimijoiden palvelukseen ja Työkanavasta tulee Ruotsin Samhallin kaltainen säilyttäjäorganisaatio, voi resursien puute johtaa siihen, että se voi työllistää vain pienen osan tarvitsijoista. Työkanava pitäisikin integroida sosiaalipalveluiden ja välityömarkkinoiden toimintaan siten, että myös nykyisiä välityömarkkinatoimijoita hyödynnetään osatyökykyisten työllistämässä nykyistä enemmän. Esi- tetty osakeyhtiömuoto on kuitenkin tämän tavoitteen kannalta huono valinta, ja tavoitteen saavut- tamisen kannalta olisi perusteltua selvittää, olisiko esimerkiksi säätiömuoto toimivampi ratkaisu, kun osakeyhtiömuotoisen Työkanava Oy:n tarkoituksena ei ole tuottaa voittoa, mutta siitä huoli- matta yhtiöltä edellytetään liiketaloudellista kannattavuutta eli plussalle pääsyä. Tämä on vaikea toteuttaa, kun kyse on kaikkein vaikeimmin työllistettävästä joukosta, jolle pitää maksaa TES:n mukaista palkkaa, vaikka tuottavuus olisi alhainen. Yhtiö ei voi myöskään hinnoitella palvelui- taan kattamaan omia keskimääräistä korkeampia kulujaan.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että käsittelyssä oleva esitys on puutteellisesti val- misteltu eikä todennäköisesti johda sille esitettyihin tavoitteisiin, vaan kyse on ainoastaan näen- näistoimesta, jolla yritetään paperilla osoittaa, että hallitus on tehnyt jotain hallitusohjelman mu- kaisen työllisyysasteen saavuttamiseksi, mutta samaan aikaan se voi aiheuttaa merkittäviä ongel- mia nykyisille osatyökykyisiä työllistävälle tahoille sekä heikentää osatyökykyisten henkilöiden palveluiden alueellista saatavuutta. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä esittää esityksen hylkää- mistä ja valmistelemista uudelleen työllisyysresurssien tarkoituksenmukaisen käytön ja nykyis- ten osatyökykyisten työllistymistä tukevien palveluiden vahvistamisen näkökulmasta. Tässä yh- teydessä olisi selvitettävä, mikä on tehokkain tapa käyttää rajalliset resurssit alueellisen tasa-ar- von toteutumista sekä yksilöllisten palveluiden tarjontaa silmällä pitäen.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hylätään.

**Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp
Vastalause**

Helsingissä 3.3.2022

Rami Lehto ps
Riikka Slunga-Poutsalo ps
Jukka Mäkynen ps